

Kā mongoļi pārtrauca izliet cilvēku un dzīvnieku asinis.
No Trešā Dalailamas Sonama Gjatco (1543 – 1588) dzīves stāsta.

Trešais Dalailama Sonams Gjatco
Freska no Kalmikijas galvenā tempļa (hurupa) „Budās Šakjamuni zelta klosteris”
lūgšanu zāles.

Dzelzs aitas gadā Sonams Gjatco saņēma ielūgumu no Altan-hana, tumetu mongoļu vadoņa, kurš bija dzirdējis par Ģjalvas Sonama Gjatso dižajiem darbiem un sācis izjust pret viņu dziļu cieņu. Savukārt Sonams Gjatso jūta, ka starp viņu un mongoļiem eksistē karmiska saikne, kas varētu palīdzēt pievērst šos ļaudis cildeniem centieniem, un piespiest viņus atteikties no kareivīgā dzīves veida. Šāda nodoma vadīts, viņš lika nodot dižajam hanam solījumu ierasties nedaudz vēlāk, pirms vizītes nosūtot savu personīgo skolnieku lamu Čundu Zangpo kā pilnvarotu pārstāvi nodibināt Čokhā savu personīgo diplomātisko misiju.

Jaunums par Ģjalvas Sonama Gjatso gaidāmo vizīti Mongolijā noveda tibetiešus šausmās, jo viņi baidījās par sava garīgā vadītāja drošību un veselību tik riskantā ceļojumā. Kad beidzot pienāca laiks pamest Drepungu, viņš izrādījās lielas svītas ielenkts, kas sastāvēja no augstu stāvošiem mūkiem, ierēdņiem un ticīgajiem, kuri labu nodomu mudināti bija nodomājuši viņu pavadīt garā ceļa sākuma posmā. Starp šiem ļaudīm atradās abi Ganden klostera Troņa sargātāji, esošais un bijušais, kā Ganden, Sera un Drepunga klosteru vadītāji. Pavadoņu vidū tāpat bija diezgan daudz izslavētu budisma skolotāju (guru), tādi kā Rinčens Pokars, Čjangpa Pančens Rikpa Senge, Saņje Ješe no Ven klostera, Ponlobs Taši Rigka un Karpa Ponlobs

Namakha Džampa no Ģjal klostera. Vienu vārdu sakot, tur piedalījās kā visu dižo klosteru pārstāvji, tā civilās varas, kā arī tibetiešu vecajie, nemaz nerunājot par simtiem vienkāršo ļaužu. Visi kā viens lūdza viņu atteikties no šā brauciena, mainīt savu lēmumu un palikt Tibetā. Taču tas neietekmēja viņa lēmumu, un ceļojums sākās.

Drīz viņš sasniedza Radenas klostera sienas, kur lūdza pavadoņus atgriezties Lhasā un ļaut viņam vienam turpināt ceļu. Kad pienāca brīdis doties prom no Radenas, Depa Taši Rabtens, mēģinot apturēt dižā lamas zirgu, un satvēris iemauktus, caur plūstošo asaru straumi sāka skaitīt šādu lūgšanu:

O, dižais guru, Dharmas iemiesojums,

Lai ilgi turpinātos tavas dzīves gadi.

Lai zeme tiek piepildīta

Ar skolotājiem, Tev līdzīgiem.

Taču beidzot skaitīt šos vārdus, viņš izjuta tādas skumjas par Sonama Gjatco aizdošanos, ka asaras viņu burtiski smacēja, un viņš nespēja pabeigt laba vēlējuma rindas, tikai godbijīgi noliecot galvu pie iemauktiem, nespēja atturēties no rūgtām asarām.

Viegli ar plaukstu pieskaroties savam padevīgajam skolniekam, Sonams Gjatco turpināja skaitīt viņa vietā, pārfrazējot rindas atbilstošā veidā:

Gadu simtos lai sastopami

Tik uzticīgi un padevīgi Dharmai

Skolnieki, līdzīgi Tev;

Lai to ceļu apskaidro sonmas zīmes,

Mācības cildenam uzplaukumam.

Un tā, no rokām pavadu neizlaižošā vecajā Taši Rabtena raudu pavadīti, procesija turpināja savu ceļu.

Kad viņi nonāca Dričpu (vai Janczi) upes krastā, izrādījās, ka pārcelties ir neiespējami, jo ļaunie gari un šķēršļus liekošie dēmoni ar savām burvestībām tās ūdeņus bija vērsuši milzīgā, bangojošā straumē. Šķita, otrajā krastā tagad nenokļūt. Taču stihijas nomierināšanai Ģjalvam Sonamam Gjatso atlika tikai uzmost īsu skatienu, piepildītu ar noslēpumainu spēku, un izveidot draudošu mudru, kā tajā pašā brīdī ūdens upē nomierinājās un sāka noplakt, un jau pēc dažiem acu mirkliem procesija varēja šķērsot straumi bez īpašām grūtībām.

Beidzot viņi nonāca Nja-čo-to. Tūkstošiem mūku un iedzīvotāju bija pulcējušies sveikt Sonamu Gjatso. Viņi sniedza bagātīgus un dāsnus ziedojumus, sniedzot viņam kā velti tūkstoš mēru sudraba un daudzus ruļļus dārga sudrabaina brokāta (?). Viņš klosterī uzskavējās dažas dienas, lai atpūstos no ceļa un sniegtu svētību lielam sapulcējušos ļaužu daudzumam, un tāpat sniegt mācības guru-jogā un sešu zilbju mantras sniegšanā. Bez tam, viņš sniedza piekrišanu vadīt mūku iesvētīšanas ceremoniju, kurā apmēram tūkstoš jauno klausītāju pieņēma no viņa iesvētību mūka kārtā. Tā, viņam pateicoties, liels ļaužu skaits uzsāka Atbrīvošanās un Apgaismības ceļu.

Ceļojumu turpinot, procesija nonāca pie Maču (Huanhe upes). Skatam pavērusies panorāma likās biedējoša un draudīga, pa cik ūdens līmenis bija ļoti augsts, kas pārceļšanos padarīja neiespējamu. Sonams Gjatco lūdza pavadoņus neuztraukties, solot, ka nākamajā dienā viņi spēs pārcelties pāri. Tajā naktī pavadoņi izvietojās nedaudz tālākā nometnē. Liels bija viņu pārsteigums, no rīta mostoties redzot, ka iepriekšējā dienā trakojošā Maču

straume gandrīz izsīkusi un izmēros nepārsniedza neliela straute izmērus. Tajā brīdī katru no klātesošajiem piepildīja dziļa uzticība Sonamam Gjatco un viņa garīgās labdabības dižajam spēkam. Bez grūtībām viņi šķērsoja izsīkušo upi un turpināja ceļu.

Pēc kāda laika viņi ieradās Ahrik Karpatangā, kur viņu uzņemšanai jau bija izveidota nometne. Vietējie iedzīvotāji, izrādīja Sonamam Gjatco neparastas padevības zīmes un ļoti rūpīgi izvēlējās ziedojumu veltes, starp kurām bija tūkstoš lielisku zirgu un desmit tūkstoš galvu liels mājlopu bars. Sonama Gjatso uzturēšanās laikā tajos apvidos, debesīs pletās nebeidzama varavīksnes spožā gaisma, bet debesu dievības piepildīja zemi ar lietu un lieliskiem ziediem. Šī vizīte radīja daudz ļaužu apziņā sēklu karmiskajiem centieniem sasniegt Atbrīvošanos.

Laikā, kad ceļotāju grupa atradās Ahrikā, ieradās piecsimt jātnieku goda eskorts, kurus Altan-hans sūtīja viņus sagaidīt. Eskortu vadīja Čodže Cundu Zangpo, kuru Sanams Gjatso savulaik nozīmēja par uzticības personu mongoļu hana galmā, eskorta sastāvā ietilpa arī tulks Locavs Gošri. Šādā sastāvā viņi turpināja pārvarēt atlikušo ceļa daļu.

Turpmāk procesija virzījās ievērojot visu ceremoniālo etiķeti, zem vējā plīvojošiem karogiem, piepildot gaisu ar spalģajām tibetiešu tauru – ģjalingu skaņām. Pie procesijas ieradās neskaitāms daudzums ļaužu, līdz dižais skolotājs izrādījās ielenkts no visām pusēm ar tūkstošiem jātnieku, ieradušos no Mongolijas, Ķīnas un Tibetas pierobežas apgabaliem. Atgādinot milzīgu, zemē izritinātu paklāju, procesija virzījās uz ziemeļiem.

Beidzot viņi nonāca varenā Altan-hana, kurš varenībā atgādināja kali jugas ēras valdnieku čakravartinu, apmešanās vietā. Lai pasvītrotu īpašo nozīmi, kādu viņš piešķīra mērķim savas zemes tautai sniegt labvēlīgo budisma mācību, Altan-hans bija tērpiet viscaur baltās drānās. Viņš bija atvedis sev līdzī vairāk kā desmit tūkstošs pavalstnieku, starp kuriem bija arī hana sieva ar savu svītu.

Svinīgā ceremonija, veltīta Sonama Gjatco uzņemšanai, ilga diezgan ilgi, un veltes, paredzētas ziedojumiem dižajam viesim, bija atlasītas īpaši rūpīgi, un atbilstoši visizsmalcinātākajai gaumei. Sākumā mongoļi viņam pasniedza mandalu, pagatavotu no piecsimt sudraba monētām, kā arī brīnišķīgu zelta tasi, četru aptvērienu (*sprīžu?*) platu platumā un dziļumā, līdz augšai pildītu ar dārgakmeņiem. Pēc tam sekoja simt ruļļu sudrabainā brokāta, izkrāsotiem piecās labvēlīgajās krāsās – baltā, dzeltenā, sarkanā, zaļā un zilā, atbilstoši pa divdesmit ruļļiem katrā krāsā. Pēc tā tika piedāvāti simt zirgu, kurus rotāja grezni segli un smalki izstrādāti iemaukti. Bez jau tā šiem dāsnajiem ziedojumiem tur bija arī desmit zīda ruļļi piecās krāsās, tūkstotis sudraba monētu, desmitiem kokvilnas auduma ruļļu, un tāpat neskaitāms daudzums citu dažādu velšu.

Pēc šādas pagodinošas uzņemšanas Gjalva Sonams Gjatco un Altan-hans devās uz skolotājam īpaši sagatavoto telti. Savā dižumā šīs divas vēsturiskās figūras neatpalika no saules un mēness spozmes, un tūkstošiem viņiem padevīgo sekotāji bija līdzīgi zvaigznēm debesīs (*te nu gelugpa (dzeltencepuru) hronists gan pāršāvis pār strīpu*). Lamu nosēdināja zeltītā tronī, izsakot lūgumu dāvēt svētās Dharmas mācību, un Gošri Bakši sāka tulkot.

Patiesībā, tā nebūt nebija mongoļu pirmā iepazīšanās ar budismu, tāpat kā Altan-hans nebija pirmais no mongoļu valdniekiem, kuri centās nodibināt

saikni ar šo garīgo tradīciju. Divus gadsimtus agrāk, Hubilaj-hana (*ar viņu tikās Marko Polo*) laikā, kura vara sniedzās pār visu Mongoliju, Ķīnu un Tibetu, pateicoties slavenā lamas Pagba no tibetiešu Sakja skolas, saukta par Sakja Pagba, misionāra darbībai (*Hubilaj-hans uzaicināja Pagba-lamu pie sevis par padomdevēju un garīgo skolotāju. Drīz viņu iecēla par "visas impērijas garīgo skolotāju". 1263. gadā Pagba-lama uz brīdi atgriezās Tibetā, kur oficiāli tika iesvētīts par sakju (sarkancepuru) sektas garīgo līderi. Taču jau 1268. gadā viņš atgriezās Pekinā, lai uz tibetiešu rakstības bāzes izveidotu mongoļu alfabētu. 1276. gadā Pagba-lamam imperators piešķīra titulu "dabaofa van" (Visbrīnišķīgākās Mācības Kņazs)), tika veikts pirmais mēģinājums ieviest budismu mongoļu valstī. Taču Hubilaj-hana mantinieks Timurs (*nejaukt ar Samarkandas Timuru klibo*) izrādījās miermīlīgo budisma ideju pretinieks, tāpēc viņa valdīšanas laikā Mongolija noraidīja šo reliģiju un atkal atgriezās pie senajiem šamanisma kultiem un rituāliem, asiņainas izrēķināšanās un iekarojumus atbalstošiem. Kārtējo reizi mongoļu valsts pārdzīvoja drūmus laikus, kad tā tauta rada sev prieku nelabvēlīgās darbībās, gūstot baudu no ķermeņu saraušanas gabalos vērošanas. Mongolija kļuva līdzīga pašas izraisītā varmācības un asiņu jūrā slīgstošai salai.*

Tāpat kā viņa priekštecis Hubilaj-hans, Altan-hans bija Čahar dzimtas pēctecis, un viņa vēlēšanās bija atgriezt savu tautu uz garīgās pārveides ceļa, no jauna vērst tās skatus uz cildeno Budas Mācību. Tāpēc viņš visas savas cerības lika uz Ģjalvu Sonamu Gjatco, kā ar izcilu garīgā spēka apveltītai personībai, kas nepieciešams šā dižā varoņdarba veikšanai.

Neapšaubāmi, Mongolijas nostāšanās uz budisma ceļa, kas nozīmēja asinsizliešanas ēras beigas, bija īpaši nozīmīgs notikums šīs nācijas vēsturē, un notika pateicoties Ģjalvas Sonama Gjatco un Altan-hana kopīgajām pūlēm, kuri gluži kā divi spīdekļi, saule un mēness, izgaisināja tumsas ēru. Asiņu jūra tika pārvērsta par pienu, simbolizējot miera un uzplaukuma ēras iestāšanos.

Sava pirmā sprediķa laikā Ģjalva Sonams Gjatco izklāstīja visiem klātesošajiem jauno kārtību – mongoļiem, ķīniešiem un pierobežas zemēs dzīvojošajiem tibetiešiem. Savos priekšlasījumos viņš mācīja cilvēkus novērsties no ļaunuma un sekot Budas mācītajam labestības ceļam. Aicināja atteikties no slepkavībām, zādzībām, svešu sievu laupīšanām, un līdzīgām nelabvēlīgajām darbībām, bet tā vietā censties patiesi cienīt citu cilvēku dzīvības, cienīt viņu īpašumu un tiesības.

It īpaši viņš lūdza čaharsu mongoļus sevī pārvarēt tādu iezīmi kā asinskāre. Mongolijā eksistēja tradīcija, atbilstoši kurai ik reizi, kad nomira vīrietis, neizbēgami nest dieviem upurus, nogalinot daudzas dzīvās būtnes, pie kam asiņaino upuru skaits bija tieši atkarīgs no nelaiķa sabiedriskā stāvokļa kopienā. Ļoti bieži kā upuris tika nogalināta viņa sieva, vai vairākas sievas, kalpi, zirgi un mājlopi. Ģjalva Sonams Gjatco viņiem lika reizi pa visām reizēm aizmirst šo šausmīgo paradumu, kuru vajag aizstāt ar vienkāršu kādu no aizgājēja īpašumā esošo lietu ziedošanu labdarīgiem mērķiem, piemēram, ziedojot tempļiem vai klosteriem, tādā veidā vecinot garīgos nopelnus, kā arī noteikti rekomendēja skaitīt tīrās lūgšanas un laba vēlējumus asiņaino orgiju šausmu vietā.

Viņš pieprasīja, lai no šā brīža ar asiņainajiem upuriem tiktu izbeigts uz visiem laikiem. Tajā gadījumā, ja kāda ģimene uzdrīkstēsies kādu no ģimenes vai saimes locekļiem upurēt, piemēram, atraitni vai kalpu, tas tiks uzskatīts par noziegumu un tiks sodīts ar nāves sodu. Sods par dzīvnieka rituālu

nogalināšanu būs vainīgā visa īpašuma konfiskācija par labu valstij. Ja kāds, izrādot savu protestu pret aizliegumu ieviešanu, ķersies pie atriebības, nodarot kaitējumu mūkiem, vai klosteru un tempļu sagraušanas, tam valsts atņems māju un zemi.

Agrāk Mongolijā bija plaši izplatīts gara Ongona šamanisma kults, gars, kuru piesauca pilnmēnes laikā, četrpadsmitajā mēnes dienā un jaunā mēnes laikā, un tāpat īpašās dienās gada laikā. Viņš sevī iemiesoja mirušo senču garu, pie kura vērsās pēc padoma, izmantojot asins upurus, kuru veidu un skaitu noteica konkrētā vajadzība. Ģjalva Sonams Gjatco deva rīkojumu sadedzināt vai iznīcināt visus šā elka attēlus, un uz visstingrāko aizliedza viņam veikt asins upurēšanu. Katram iesaistītajam dzīvnieku upurēšanā, jāsamaksā sods, kas desmitkārtīgi pārsniedz upurēto lopu galvu skaitu. Ja pie kāda atrastu Ongdona attēlu, par sodu tiktu sagrauta mītne. Ģjalva Sonams Gjatco lūdza nomainīt šā nelabvēlīgās dievības figūriņas nomainīt ar sešroku sargātāja Mahakalas attēliem. Mahakala ir līdzcietības Bodhistavas bargā izpausme.

Kā arī uzskatīt Mahakalu par mongoļu sargātāju. Visiem asiņainajiem upuriem tika pateikts strikts „nē”, un tie pieņēma miermīlīgu ziedošanu formu, parastu pārtikas produktu veidā, kas tika dalīti trīs baltajos ziedošanu veidos – piens, biezpiens un sviests, un trīs saldajos – medus, cukurs un sīrups.

Citiem vārdiem, lama aicināja ikkatru dzīvot atbilstoši labestībai. Un, cita starpā, viņš rekomendēja īpaši labvēlīgas dienas, saistītas ar mēnes fāzēm – jaunā mēnes, pilnmēnes un otrās ceturtdaļas – kad pieņemt civilpersonu solījumus (upasiki), attīroši no piesārņojumiem un veltot sevi garīgajai praksei.

Īpaši mongoļiem bija nepieciešams pārtraukt veikt laupīšanas uzbrukumus Ķīnas, Tibetas un citu mongoļu hanu teritorijām, virzot visu atbrīvotās enerģijas spēku mierīgas līdzāspastāvēšanas nodibināšanai ar tajās dzīvojošajām tautām. Vienu vārdu sakot, mongoļiem nācās iet centrālās Tibetas tautu pēdās, kuras daudz agrāk nostājās uz labdabības ceļa, padarot Budas mācību par savas dzīves neatņemamu daļu.

Visi šie noteikumi, tāpat kā daudzi citi, tika Ģjalvas Sonama Ģjatco noformulēti un Altan-hana apstiprināti.

Pēc jauno čaharsu mongoļu dzīves veida nosakošo likumu pantu izklāstīšanas, Sonams Ģjatso pasniedza viņiem Avaloktiševaras meditāciju, kā arī tā sešu zilbju mantru – Om Mani Padme Hum. Pateicoties īpaši izraudzītiem tulkiem, mācības teksts tika pilnībā pārtulkots mongoļu un ķīniešu valodās, ar nevainojamu precizitāti, kas ļāva līdz katram klāt esošajam nodot precīzu sacītā tekstu. Neizceļot kādu no nosacījumiem, viņš lūdza visus bez izņēmuma skaitīt sešu zilbju mantru pēc iespējas vairāk un biežāk.

Laikā, kad viņš runāja sapulcējušos priekšā, debesu velvi pildīja varavīkšņu gaisma, un uz zemes lija ziedu lietus. Budas mācības dziļums, to tradīciju pilnība, kuras lama Čjongkapa (*gelugpa skolas dibinātājs*), saņēmis un pasniedzis, kā arī Ģjalvas Sonama Ģjatco neticamais garīgais spēks, atstāja uz sapulcējušajiem neizmērojamu iespaidu. No tā laika tās apkārtnes vietās, kur tika sniegta mācība, novēroti neskaitāmi brīnumi un labvēlību veicinošas parādības.

Vietā, kur notika Ģjalvas Sonama Ģjatco un Altan-hana tiksšanās, ļaudis uzcēla tempļi un atvēra klosteri. Sonams Ģjatso personīgi vadīja tā iesvētīšanas ceremoniju.

Īss fragments no Četsoklinga Jongdena Ģješe Ģjalčena sastādītā „Lamrin tradīcijas dižo skolotāju dzīves apraksti”.

